

Eindrapportage visitatie wijkenaanpak Deventer

Rivierenwijk

Introductie

Op 9 september 2010 heeft de visitatiecommissie wijkenaanpak de Rivierenwijk in Deventer bezocht. Voorzitter was de heer J. van der Lans.¹

Het doel van de visitatie is om te inspireren en adviseren over door de gemeente, corporaties en bewoners zelf aangedragen issues. Het advies wil bijdragen aan de kennis over effectieve en doelmatige oplossingen voor de wijkenaanpak en het stedelijke vernieuwingsbeleid. De commissie geeft feedback op de inzet van instrumenten en ingezette middelen in de wijk(en) en de vraag of deze in haar ogen maatschappelijk "rendement" opleveren. Verantwoording over en evalueren van het tot nu toe gevoerde beleid, of het "langs de meetlat leggen" van activiteiten van gemeenten, corporaties en bewoners, is niet aan de orde. De commissie zoekt bewust in de gesprekken naar problemen en weerstanden in de gekozen wijkenaanpak, maar tekent daar nadrukkelijk bij aan dat daar geen definitieve oordelen, positief noch negatief, aan verbonden kunnen of mogen worden. Daarvoor is het te vroeg. Het gaat in de wijkenaanpak per definitie om processen die tijd nodig hebben. Inspireren, leren en verbeteren zijn de kernbegrippen in de werkwijze van de commissie. Nadat alle gemeenten en relevante departementen zijn bezocht, zal de commissie in het voorjaar van 2011 de balans opmaken in haar eindrapportage, waarbij zal worden aangegeven of de wijkenaanpak op koers ligt.

Voor u ligt de eindrapportage voor Deventer met daarin de bevindingen van de commissie. Door kennisname van relevante stukken en door middel van gesprekken met bewoners, uitvoerende professionals van gemeente, corporatie, en andere in de wijken actieve organisaties, schooldirecteuren en leerkrachten, de wethouder, de corporatiedirecteur, en een wandeling door de wijk heeft de visitatiecommissie zich gedurende haar bezoek aan de Rivierenwijk een beeld gevormd van de uitvoering, organisatie en voortgang van de wijkenaanpak. Het accent van de visitatiedag is gelegd op de bouw van het wijkvoorzieningscentrum (met o.m. een basisschool), in relatie tot de beoogde verdieping van de Amstellaan. Dit thema is door de gemeente, de woningcorporatie, de basisscholen de Snippeling en de circuitschool, Raster Welzijnsgroep en de bewoners voorafgaand aan de visitatiedag aangedragen in één zelfbeschouwing.

Algemeen

Deventer is een van de eerste gemeenten in Nederland waar begonnen is met wijkgericht werken. De gemeente heeft al enkele decennia een traditie hoog te houden waar het gaat om

¹ Overige commissieleden: mevr. G. van Asseldonk, mevr. A. van Kampen, mevr. M. Steenbergen, mevr. E. Tonkens, en de heren R. van Gorp en N. Rozema.

de nadruk die vanuit de politiek bij het wijk- en burgergericht werken wordt gelegd en de prominente rol die bijvoorbeeld het welzijns- en opbouwwerk hierbij heeft. Zeker als wordt gekeken naar de uitvoering van het sociale programma in de Rivierenwijk staat deze traditie nog recht overeind. Initiatieven als het PAKhuis en de Sterrenvinder zijn hedendaagse "pareltjes", waarin de dynamiek van dit "oude" opbouwwerk nog herkenbaar is. Ook de inspanningen op het terrein van het onderwijs, de samenwerking tussen de basisscholen en het investeren in een breed programma, maken van deze wijkenaanpak onderdeel uit. Sociaal en fysiek zijn in Deventer nauw aan elkaar gekoppeld. Dit is altijd samengegaan met een door gemeente, corporaties en bewoners gedeeld vooruitgangsverhaal.

Vertraging in het fysieke spoor

In deze traditie van samenwerken en verbinden is het plan ontwikkeld voor een samenwerkingschool in een wijkvoorzieningencentrum (WVC). Voor het realiseren van dit centrum is het nodig dat de barrièrewerking, die wordt veroorzaakt door de drukke Amstellaan die dwars door de Rivierenwijk heen gaat, wordt opgeheven. De commissie heeft de indruk dat het plan in de loop van de tijd is uitgegroeid tot een "droom" waar vele betrokken organisaties en bewoners inhoud aan gaven en iedereen achteraan liep.

Tijdens de visitatiedag hebben enkele gesprekspartners van de gemeente en corporatie Rentree gesteld dat inmiddels duidelijk is geworden dat dit oorspronkelijke plan te groot is geweest, en in ambitie boven de macht en draagkracht van de wijk en de organisaties die het moesten dragen is uitgestegen. Het ziet er naar uit dat het plan in zijn oorspronkelijke geplande afmeting (33.000 m²) en wat betreft het aantal te huisvesten organisaties (door een van de bewoners werd gesproken over een lijst met meer dan 30 instanties) niet financierbaar is en geen doorgang zal vinden.

Ook is er onzekerheid over de financiële haalbaarheid van de verdieping van de Amstellaan. De commissie heeft tijdens de visitatiedag geen zicht gekregen op het tekort dat met deze verdieping gemoeid is. Van verschillende kanten werden verschillende bedragen genoemd, variërend van enkele miljoenen tot enkele tientallen miljoenen.

De problemen in het fysieke domein zijn ook terug te zien in de slechte staat van onderhoud van de openbare ruimte in de directe woonomgeving en het stil vallen van de herstructurering. Sloopplannen zijn uitgesteld, en door de corporatie worden minder woningen teruggebouwd dan in het oorspronkelijk stedenbouwkundig plan waren voorzien. Dit heeft zijn weerslag op het toekomstige voorzieningenniveau in de wijk.

De vertraging in het fysieke domein maakt dat de traditionele koppeling sociaal / fysiek op dit moment moeizaam verloopt. De ervaringen van bewoners met het fysieke spoor zijn haast uitsluitend negatief. Het sociale spoor is niet krachtig genoeg om dit beeld te nuanceren. De consequentie van deze vertraging is dat er negatieve energie opkomt. Jarenlang hebben gemeente, corporatie en bewoners de wijkenaanpak gezamenlijk vormgegeven. Nu er in het fysieke domein sprake is van vertraging staat juist deze gezamenlijkheid op het spel. Het blijkt lastig om samen tot een bijstelling van de planvorming te komen, gelet op de verwachtingen die zijn gewekt.

Partijen lijken gevangen te zitten in hun aanpak en standpunten. Bewoners houden vast aan de oorspronkelijke verdieping van de Amstellaan zo lang dit perspectief in de lucht is en willen niet over een Plan B praten, omdat ze bang zijn hun onderhandelingspositie kwijt te raken. De gemeente en corporatie hebben zich afhankelijk gemaakt van beslissingen die elders "op een ander bureau" worden genomen (er wordt gekeken naar Europa, het nieuwe Kabinet, en de provincie).

Bevindingen

Het is niet aan de commissie om te oordelen over de planvorming over het WVC (en dat is ook niet aan de commissie gevraagd). De economische teruggang en de interne problemen bij woningcorporaties Rentree zullen bij de herbezinning op de plannen uiteraard een rol spelen. Wel zet de commissie – gegeven de voortrekkersrol van de woningcorporatie bij dit plan - vraagtekens bij het ontbreken van het correctieve vermogen om de plannen meer bij de maat en draagkracht van de Rivierenwijk te laten aansluiten. Omdat het hier gaat om maatschappelijke doelen die binnen de wijk worden gerealiseerd, had de gemeente hier alerter op kunnen zijn.

De “gevangenis” van een niet realiseerbaar plan zal moeten worden opengebroken, zodat de energie weer terugkomt in het proces. Dat vergt inzet van alle partijen.

Het is cruciaal dat de sociale programma’s nu geen schade ondervinden van het andere tempo van de fysieke aanpak. De vertraging in het fysieke spoor holt alle andere (vooral ook de sociale) processen uit. De inspanningen in achter de voordeur trajecten, de urgentie die wordt gelegd bij opvoeding en onderwijs en het investeren in de jeugd staan symbool voor de Deventer wijkenaanpak. De commissie pleit voor een realiseerbaar perspectief; terug naar de dynamiek en gezamenlijkheid die symbool stond voor de wijkenaanpak in Deventer met behoud van de energie in het sociale domein. Het terugwinnen van het vertrouwen is een gemeenschappelijke taak van de gemeente en de corporatie en start bij een duidelijke communicatie richting de bewoners op dit punt.

De basisfilosofie hierbij is investeren in jongeren die nu, morgen en overmorgen naar school gaan. Zij moeten een programma krijgen, waarmee ze op een gezonde manier kunnen deelnemen aan de samenleving; voortzetten van het sociale programma voor 0-27 jarigen en het fysieke programma concentreren op de 0-13 jarigen. Het WVC moet er komen, maar dan op de maat die bij het programma past. Hierbij kan gedacht worden aan de basisscholen, de vroeg voorschoolse educatie, de schakelklas en andere voorzieningen die passen in het opvoedingsprogramma van de kinderen en hun ouders.

Met wethouder Pierey is de commissie van mening dat het uitgangspunt van “verbinding” overeind moet blijven en cruciaal is voor de Rivierenwijk. De verdieping van de Amstellaan lijkt, afgezet tegen bijvoorbeeld het alternatief waarbij de Amstellaan tussen twee wallen (de zogenaamde dijkvariant) komt te liggen, de beste optie. Het is zeer betreurenswaardig als de verdieping op grond van een onduidelijk financieel tekort uit het zicht verdwijnt. Tijdens de visitatiedag zijn verschillende bedragen genoemd over wat het tekort zou inhouden. Gelet op de omvang van het project (en de betekenis die het voor de wijk heeft) zou enkele miljoenen geen onoverkomelijk bedrag moeten zijn. De commissie pleit ervoor alle creativiteit aan te boren om de verdieping in beeld te houden. Mogelijk bieden naast de door de gemeente beproefde financieringsbronnen ook PPS-constructies, of het in de tijd naar achter halen van het project, nieuwe inzichten.

Tegelijkertijd moet worden voorkomen dat een onhaalbaar alternatief alsmaar boven de markt blijft hangen. Het wachten op een beslissing die elders wordt genomen zou niet meer lang moeten duren; de visitatiecommissie vindt dat er zo snel mogelijk, en uiterlijk binnen twee maanden duidelijkheid zou moeten zijn over hoe het traject verder wordt ingevuld. Als er een nieuwe realiteit zou ontstaan is het zaak vast te houden aan wat de wijkenaanpak in Deventer altijd gekenmerkt heeft. Blijf elkaar opzoeken, houd de sociale energie in de wijk vast en ga na hoe binnen nieuwe financiële verhoudingen de belangrijke delen van de droom waargemaakt kunnen worden. Hierbij past het niet om “binnenskamers” zonder de bewoners nu aan een plan B te werken, waarbij alternatieven voor het WVC en de verdieping de revue passeren.

Dit geldt bijvoorbeeld voor de beantwoording van de vraag waar het WVC te lokaliseren (west of oostzijde van de Amstellaan). Het investeren in bewonersbetrokkenheid blijft een

gemeenschappelijke taak van gemeente en corporatie. De commissie is van mening dat deze vraag dan ook primair aan de bewoners zelf moet worden gesteld.

In de tussentijd hebben de gemeente en de corporatie de verantwoordelijkheid om de wijk iets terug te geven. Het is zaak de bewoners niet de dupe te laten worden van dat het traject langer duurt. De verwaarlozing en verloedering van de openbare ruimte is zeer voelbaar in de wijk en moet een halt worden toegeroepen; investeren in het beheer en de kwaliteit van de leefomgeving zodat bewoners zien dat de "autoriteiten" daar aandacht voor blijven houden.

De visitatiecommissie wijkenaanpak, 5 oktober 2010

J. van der Lans, voorzitter

M. Cramers, secretaris